

Sprawozdanie Komisji budżetowej

o potrzebie całkowitego wykończenia Zakładu dla umysłowo chorych w Kulparkowie, i o funduszach na ten cel użyć się mających.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 28. Września 1874 r., przekazaniem zostało Komisji budżetowej sprawozdanie Wydziału krajowego o potrzebie całkowitego wykończenia zakładu dla umysłowo chorych w Kulparkowie i o funduszach na ten cel użyć się mających.

Zanim Komisya budżetowa przystąpi do sprawozdania o przedłożonym projekcie Wydziału krajowego, i do upowadowania wniosków, które Wysokiej Izbie pod uchwałą przedłoży, niech jej wolno będzie dla jaśniejszego przeglądu na całą sprawę, i dla dokładniejszego zrozumienia obecnego stanu rzeczy podać w treściwem zebraniu przebieg tej sprawy, która Wysoki Sejm od wielu lat zajmuje.

Budowę zakładu obłąkanych rozpoczęto za inicjatywą Wysokiego c. k. Rządu, który na ten cel przeznaczył zysk wielkiej loteryi państwowej z roku 1862, i przy oddaniu funduszków krajowych w zarząd Reprezentacyi krajowej — otrzymał Wydział krajowy na ten cel kwotę w gotowiznie 289.130 zł. 17 cnt.
a w efektach kwotę 5.019 „ 37 „

Oprócz tego oddano Wydziałowi krajowemu na zbudowanie tego zakładu zakupioną przez c. k. Rząd posiadłość w Kulparkowie.

Do tego zakładowego kapitału domu obłąkanych w Kulparkowie wpłynęły z imych źródeł następujące datki i dochody.

- a) Gmina miasta Lwowa ofiarowała dar w obligacyach indemnizacyjnych w imiennej wartości 4.000 zł. w. a.

- b) Kapitał z tej loteryi państwowej pochodzący, lokowany na procenty przyniósł w odsetkach 72.406 zł. w. a.
- c) Operacye kredytowe odnoszące się do tego kapitału przyniosły przez zakupno, wymianę losowanie i t. d. po koniec Sierpnia 1874 zysku 18.479 zł. 71 $\frac{1}{2}$ cent.
- d) Dochód z realności Kulparkowa, a mianowicie dochód z propinacyi, dzierżawy gruntów i innych źródeł administracyi przyniósł po koniecie Sierpnia 1874 r. 7.081 zł. 3 $\frac{1}{2}$ cent.

Cały więc kapitał zakładowy domu obłąkanych na Kulparkowie wynosi po koniec Sierpnia 1874 w pieniądzech 396.117 zł. 15 cent. oprócz realności do tego zakładu należącey.

Fundusz zakładu obłąkanych posiada nadto 56 $\frac{1}{4}$ /200 części gmachu tutejszego szpitalu powszechnego, których wartość przyjął Wydział krajowy w sprawozdaniu swoim z dnia 26 Września 1871 w sumie 84 293 zł. w. a.
 a po strąceniu nie spłaconey jeszcze reszty ceny kupna na rzecz funduszu stypendyjnego Głowińskiego w sumie 28.161 „ „
 posiada tenże zakład w realności 56.132 „ „
 a oprócz tego w papierach publicznych w przeciętnym kursie 8.329 „ „
 czyli razem 64.461 „ „
 co doliczywszy do kapitału powyżej wykazanego w sumie 396.117 „ 15 ct. w. a.
 przedstawia uzyskany kapitał zakładu po koniec Sierpnia 1874 r. w sumie 460.578 zł. 15 ct. w. a.

Jak pierwszy fundusz zebrano za inicjatywą Wysokiego c. k. Rządu, tak też pierwsze plany i kosztorysy wygotował c. k. Rząd.

Suma ogólna kosztów wynosi według kosztorysu przez c. k. Namiestnictwo w roku 1866 zdziałanego 549.881 zł. 99 cent.

Plany i kosztorysy przez Wydział krajowy przygotowane były poraz pierwszy w roku 1871 Wysokiemu Sejmowi, a względnie Komisji budżetowej przedłożone.

Ogólna suma kosztów według tego kosztorysu wynosi 885 234 zł. 55 cent.

Pominąwszy znaczne podrożenie wszystkich artykułów budowlanych i robotnika między rokiem 1866 a 1871, co najmniej na 15% przyjąć można, tak rażąca i 335.352 zł. 56 cent. między kosztorysem c. k. Rządu, a Wydziału krajowego wynosząca różnica da się tem usprawiedliwić, iż w kosztorysie c. k. Rządu pominięto następujące pozycye, które do planu i kosztorysu Wydziału krajowego przyjęto.

Poszczególniamy te pozycye pominięte z dodaniem kosztów w kosztorysie Wydziału krajowego z roku 1871 objętych.

1. Budynek administracyjny	63.463 zł. 32 cent.
2. Urządzenie łazienek	3.000 „ — „
3. Chodniki kamienne	6.062 „ 67 „
4. Ogrzewanie i wentylacja	12.000 „ — „
5. Wychodki	8.560 „ — „
6. Oświetlenie gazowe	3.800 „ — „
7. Wewnętrzne urządzenie zakładu	30.000 „ — „
8. Koszta prowadzenia budowy	32.893 „ 66 1/2 cent
Co czyni razem	162.179 zł. 65 1/2 cent.

9. Doliczywszy 15% od sumy kosztorysowej rządowej 549.881 zł. 99 cent jako podwyżkę cen materiałów budowlanych i robotnika między rokiem 1866 a 1871 uczyni zwyżkę w sumie

82.482 „ 29 „
244.661 zł. 94 1/2 cent.

Co czyni razem

Rażąca więc różnica między kosztorysem c. k. Rządu z r. 1866 a Wydziału krajowego z roku 1871 wynosząca sumę

335.352 „ 56 „

porównana z cyfrą ku usprawiedliwieniu powyżej podaną, obniży kosztorys Wydziału krajowego o

90.691 zł. 61 1/2 cent.

I suma ta da się tem usprawiedliwić, iż plany Wydziału krajowego z roku 1871 co do rozmiarów budowy, są daleko obszerniejsze od planów c. k. Rządu, i że co do ulepszeń w rozmaitych urządzeniach jak np. pralni, wentylacji, wodociągów i t. d. niemniej co do wygody chorych zużytkowano doświadczenia innych zakładów za wzorowo uchodzących, co musiało również spowodować podwyższenie kosztów.

W roku 1868 przyszła sprawa budowy domu obłąkanych po raz pierwszy przed Wysoki Sejm. Wydział krajowy podał wprawdzie cyfrę domniemanych kosztów na 500.000 zł. w. a., bo nie miał innych dat jak plany i kosztorysy rządowe, które więcej nie wynosiły, lecz przytem wyraził na posiedzeniu z dnia 7. Października 1868, przez ówczesnego referenta spraw szpitalnych zdanie, iż koszta te będą wyższe.

Chociaż Wydział krajowy nie mógł podówczas oznaczyć dokładnie cyfry kosztów, wszelako wniósł na ówczesnej sesji sejmowej o wstawienie sumy 30.000 zł. w. a. rocznie w budżecie na pokrycie niedoboru funduszu Kulparkowskiego do wysokości 500.000 zł. w. a., lecz Wysoki Sejm nie przychylił się do tego wniosku i zgodnie z wnioskiem Komisji budżetowej powziął następującą uchwałę:

„Zalecić Wydziałowi krajowemu bezzwłocznie rozpoczęcie budowy gmachu na Kulparkowie funduszami, na ten cel istniejącymi, a następnie przedłożenie Sejmowi krajowemu planu operacji finansowej do pokrycia kosztów przenoszących wysokość tych funduszów.“

Wydział krajowy zastosował się do tego polecenia, i rozpoczął budowę.

Dopiero w roku 1871 przedłożył Wydział krajowy plany i kosztorysy, i podał ogólną sumę kosztów na

885.234 zł. 52 cent.

Wykazawszy fundusz własny zakładu w sumie 366.518 zł. 40 cent.
 żądał Wydział krajowy na pokrycie niedoboru pożyczki w sumie 450.000 zł.
 i przeznaczenia tej sumy, która z odstąpienia $56\frac{1}{2}/200$ części gmachu
 Lwowskiego szpitalu powszechnego — należącej do zakładu obłąkanych na
 rzecz zakładu chorych — do funduszu Kulparkowskiego wpłynię, a która
 podług powyższego wyłączenia 64.461 zł. wynosić może. Lecz Wysoki
 Sejm na wniosek Komisji budżetowej zmodyfikował przedłożone plany i
 kosztorysy.

Z projektowanych skrzydeł kosztem 156.918 zł. 95 cent. wykre-
 slono dwie trzecie części, zmniejszono skrzydła na jedną trzecią część i
 wstawiono trzecią część kosztów w sumie okrągłej 52.000 zł. — cent.

Projektowane łazienki zmniejszono, wyż połowy, prelininowany
 bowiem koszt 37.835 zł. 28 cent. obniżono na 19.000 zł. w. a.

Preliminowaną kwotę na kurytarze odpowiednio do zmniejszenia
 skrzydeł obniżono z sumy 26.255 zł. 99 cent. na sumę 10.551 zł. 92 cent.

Budynek na pomieszczenie administracji prelininowany w kwo-
 cie 63.463 zł. 32 cent. wykreślono zupełnie.

Objętą kosztorysem na budynki gospodarskie sumę 29.000 zł.
 obniżono na sumę 7.000 zł., sumę 88.582 zł. $33\frac{1}{2}$ cent. na urządzenia pro-
 jektowaną obniżono na sumę 54.882 zł. — cent.

Nareszcie projektowaną na urządzenie wewnętrzne sumę 30.000
 zł. obniżono na sumę 24.000 zł. w. a.

W ten sposób objętą planami i kosztorysami sumę ogólną kosztów 885.234 zł. 52 cent.
 obniżono na sumę 587.670 zł. 93 cent., a dliczywszy do tego kosztu prowadzenia budowy w sto-
 sunku 4% od powyższej sumy czyli 22.546 zł. 80 cent., przyjęła Komisja budżetowa, a na jej wnio-
 sek Wysoki Sejm budżet zakładu Kulparkowskiego w sumie 610.217 zł. 73 cent., a że Wydział
 krajowy wykazał, iż wydane na budowę kwoty i zapasy wynoszą sumę 432.010 zł. 8 cent., przeto
 Wysoki Sejm na wniosek budżetowej Komisji uchwalił zaciągnięcie pożyczki w sumie 150.000 zł.
 jakoteż użycie sumy za odstąpione części $56\frac{1}{2}/200$ gmachu Lwowskiego szpitalu, należącej do
 zakładu obłąkanych na rzecz chorych, która to suma po potrąceniu resztującej ceny kupna na
 rzecz funduszu stypendyjnego Głowińskiego według powyższego wyłączenia 64.461 zł. w. a. wy-
 nosić może.

Na sesji Sejmowej roku 1872 nie było mowy o kosztach tego gmachu, jeno o sposobie
 finansowania uchwalonej w roku 1871 pożyczki w sumie 150.000 zł. w. a.

Uchwalono zaciągnąć pożyczkę 150.000 zł. w. a. z funduszków samoistnych: domestykal-
 nego, szkoły kucia koni i kultury krajowej, z planem umorzenia w 21 latach, i wstawienia w bud-
 żecie kwoty 12.000 zł. a. w.

Papiery wartościowe tychże funduszków samoistnych wynosiły według ówczesnego kursu
 sumę 155.950 zł. 15 ct.

Komisja budżetowa skonstatowała zarazem, że przez zmianę pierwotnych planów, wsku-
 tek której nastąpiło dość znaczne rozszerzenie środkowej części budynku głównego, kosztu ogólnie
 budowy zwiększyły się w przybliżeniu o 25.150 zł. w. a.

W sprawozdaniu na rok 1873 wrócił Wydział krajowy znów do pierwotnych planów z roku 1871 i wykazywał konieczność rozszerzenia budynku ze względu na liczbę chorych i na wymagania nauki lekarskiej.

Koszta podjęcia pierwotnego planu z opuszczeniem jednak budynku administracyjnego i kosztów na dokończenie części już zaczętych prelimitował Wydział krajowy na sumę 318.834 zł. 86 ct., wniósł na zaciągnięcie pożyczki do tejże samej wysokości i wstawienie w budżecie przez lat 20 sumy 29.780 rocznie z funduszu krajowego.

Wydział krajowy wykazał, iż nie mógł zlikwidować własności funduszu obłąkanych w gmachu szpitala powszechnego, która mu uchwałą z dnia 17. Października 1871 w celu pokrycia niedoboru przekazaną była, przezco odpadł fundusz w sumie 56.132 zł. w. a. na budowę przeznaczony.

Zmiana dalsza planów a mianowicie rozszerzenie traktu frontowego budynku głównego dla zastąpienia w części budynku na pomieszczenie administracji, powstały z tego powodu roboty nadkosztorsowe, podrożenie materiałów i robocizny spowodowały przekroczenie preliminarza w sumie 69.117 zł. 98 ct.

W ten sposób powstał niedobór w sumie 125.249 zł. 98 ct.

Budżetowa Komisya a na jej wniosek Wysoki Sejm nie przychylił się do podjęcia pierwotnego planu, przeto nie przychylił się do pożyczki w wysokości 318.884 zł. w. a.

Wysoki Sejm uchwalił tylko pokrycie niedoboru w sumie 125.249 zł. w. a. i upoważnił Wydział krajowy do użycia na ten cel części funduszy zaoszczędzonych w r. 1872 a w razie niemożności lub niedostateczności do zaciągnięcia pożyczki z funduszy pożyczki z roku 1873.

Na koniec uchwalił na umorzenie tej pożyczki wstawienie w budżecie obok sumy 12.000 zł. wa. w roku 1872 już uchwalonej dalszej sumy 11.706 zł. czyli łącznie 23.706 zł. w. a.

Z przedstawienia tej sprawy i jej dotychczasowego przebiegu widno, że przystąpiono do tej tak ważnej sprawy bez należytego przygotowania i dojrzałej rozważki, bez dokładnych we wszystkich szczegółach opracowanych planów i kosztorsów. Również wskazanem jest praktyką, aby budowy takich rozmiarów prowadzone były w drodze przedsiębiorstwa.

Z braku powyżej wspomnianych warunków powstały owe ciągle przeróbki, nadkosztorsowe roboty i ciągle zmiany, chociaż przyznać trzeba, iż zmniejszenie budowy uchwałą w r. 1871 zapadłą, nakazane, wpłynęło w znacznej części na te zmiany i dodatkowe roboty. Teraz więc jesteśmy w przymusowym położeniu. Dzieło na które już około 550.000 zł. w. a. wydano, musi być dokończone. Jak z jednej strony oszczędność tak dobrze w sprawach prywatnych jak publicznych jest wielką zaletą, tak z drugiej strony oszczędność ta ma swoje granice.

Przy budowach publicznych takich rozmiarów jest granicą ten wzgląd, aby one odpowiadały swemu przeznaczeniu i tym wymogom, które postęp i nauka stawiają.

Przy budowie domu obłąkanych musi mieć na oku budowniczy następujące oddziały i kategorie chorych.

Najprzód musi być zakład podzielony na dwie odrębne części, jeden dla chorych mężczyzn, drugi dla chorych kobiet. Każda część zakładu musi mieć następujące oddziały. Dla klasy trzeciej: 1) dla chorych spokojnych w dwóch oddziałach, jeden dla chorych lepszego wychowania, drugi dla osób niższych warstw społeczeństwa. 2) Jeden oddział dla ozdrowieńców (rekonwalescentów) z osobnymi salami dla osób niższego i lepszego wychowania. 3) Sala dla obłożnie chorych. 4) Od tych w osobnym oddziale rozdzieleni być muszą, porażeni, padaczkowi (epileptycy) i wysoce z niedożywieniami. 5) Chorzy szalowi (furjaci) tak ci, którzy mają napady, jak i ci, którzy są niespokojni i hałaśliwi.

Oprócz klasy trzeciej muszą być obmyślane umieszczenia dla samopłacących chorych umysłowych Iszej i II klasy. Tylko spokojni chorzy I i II klasy muszą mieć osobne sale i pokoje lepiej urządzone, obok spokojnych chorych III klasy; zaś szalowi (furjaci), nieczyści, hałaśliwi,

porażeni, z niedoleźniali i padaczkowi. mimo, że są samopłacącymi Iszej lub IIgiej klasy, tylko wyjątkowo mogą mieć osobny pokój, w regule jednak przechodzić muszą na właściwe oddziały zakładu ze zachowaniem atoli dyjety i usługi przynależnej chorym I i II klasy. Dalej nauka lekarska wymaga, aby szalowi byli zupełnie oddzieleni od chorych spokojnych, a to dla uzasadnionej obawy niepokojenia chorych spokojnych, i aby szalowi w osobnych celkach byli umieszczeni.

Na rozmiary budowy domu obłąkanych wpływa stanowcza liczba chorych, którzy mają być w zakładzie pomieszczeni. Według sprawozdania Wydziału krajowego z dnia 14. Września 1874 zastęp umysłowo chorych przechodzi liczbę 420, którzy dziś są rozrzućeni po szpitalach Lwowskim, Krakowskim, Żółkiewskim i szpitalach zagranicznych w IIs, Klosterneuburg, w Pradze i Peszcie, dla których miejsce w zakładzie Kulparkowskim musi być obmyślone. Gdyby w roku 1871 zażądano opinii biegłych psychiatrow, nie postąpionoby tak doraźnie z umniejszeniem budowy z wykreśleniem $\frac{2}{3}$ skrzydeł.

W tym roku zebrała się ankieta lekarsko-techniczna. Ankieta ta zajmowała się wymiarem pojemności powietrza w zabudowanym dotąd gmachu w zmniejszonych rozmiarach i obliczała, ile chorych według zasad higieny pomieszczenie znajdzie. Ankieta przyszła do przekonania, iż objętość budynku tego w rozmiarach zmniejszonych jest niedostateczna, iż biorąc w przecięciu 850 stóp kub. powietrza na jednego chorego w dotychczasowych ubikacjach zaledwie 250 chorych znajdzie pomieszczenie, a mianowicie: a) w salach frontowych w parterze mających 23947 stóp sześciennych powietrza 28 chorych; b) na Iszym piętrze z pojemnością 26848 stóp sześciennych powietrza 29 chorych; c) na 2gim piętrze z pojemnością 27436 stóp sześciennych powietrza 31 chorych.

W salach skrzydłowych obejmujących d) na parterze 10056 stóp sześciennych 12 chorych; e) na Iszym piętrze 10056 stóp sześciennych 12 chorych; f) na 2gim piętrze z pojemnością powietrza 11453 stóp sześciennych 13 chorych. Przeto po jednej stronie jest miejsca dla 125 chorych, a po obu stronach dla 250 chorych.

Nieuniknionem następstwem wyniku tej ankiety było przedłożenie Wydziału krajowego z 14. Września 1874 i zaprojektowanie dobudowy do gmachu po bokach obu skrzydeł.

Wydział krajowy ograniczył się do minimum potrzeb — projektuje bowiem dobudowę jednej sali tylko po bokach obu skrzydeł w dalszem ich przedłużeniu przez dwa piętra idącą. Obok tego projektuje osobny trakt (oddział) dla furjatów w odskoku (rezalicie) tej nowej budowy. W ten sposób uzyska się 10 sal wielkich, 6 mniejszych i 20 cel dla szalowych (furjatów). Przybędzie więc miejsca na 126 umysłowo chorych, co doliczywszy do powyższej liczby 250 chorych, okaże się dostateczne pomieszczenie dla 396 chorych i dla 20 furjatów.

Jestto rezultat do którego mimo dalszych ofiar dążyć musimy, jeżeli zakład jedyny na cały kraj, budowany tak znacznym kosztem ma swemu odpowiedzieć przeznaczeniu. Stając teraz w połowie, byłoby zmarnowaniem grosza.

Kosztorys tej nowej budowy ułożony na podstawie cen jednostkowych podanych w pierwotnych kosztorysach z roku 1871 z doliczeniem 10% z powodu podrożenia cen materiałów i robotnika, sprawdzony przez dwóch rzeczy biegłych budowniczego i uadninżyniera i uznany przez nich umiarkowanym w zastosowaniu do cen teraz praktykowanych — wykazuje koszt w sumie 150.740 zł. 96 ct.

Dodać potrzeba, że dyrekecy budownicza projektowała częścią dla uzyskania więcej miejsca częścią dla architektonicznych względów w rezalitach traktu furjatów dwie sale narożnikowe, których koszt preliminarowała na 40.000 zł. w. a., lecz Wydział krajowy kierując się tylko zasadami oszczędności i pomijając względy architektoniczne i estetyczne wykreślił te dwie sale narożnikowe z planu i ograniczył się tylko na niezbędnych budowlach.

Te zawierać będą 415 sążni kwadratowych. Przy cenie 150.000 zł. w. a. za całą budowę wypadnie jeden sążeń kwadratowy, licząc w to cztery piętra t. j. sutereny, parter i dwa piętra ze wszystkimi robotami ciesielskimi, stolarskimi, ślusarskimi i t. d. na 360 zł. w. a., co praktykowanym obecnie cenom we Lwowie odpowiada.

Powrócenie do zaniechanych pawilonów, których koszt prelininowany na 178.260 zł. wa., i wystawienie osobnych domów dla furjałów kosztem 54.078 zł. 75 ct., jak to w kosztorysach i planach z roku 1871 projektowano, w porównaniu z wydatkiem na projektowane teraz budowy z nakładem 150.740 zł. w. a. wykazują korzyść 81.598 zł. 39 ct. na rzecz nowego projektu, teraz przedłożonego.

Przystępując do projektowanej w sprawozdaniu Wydziału krajowego budowy domu administracyjnego rzecz się przedstawia jak następuje:

I ta sprawa była przedmiotem narad komisji lekarsko-technicznej.

W budynku głównym znajdują pomieszczenie 2 sekundaryuszów, 2 praktykantów lekarskich, 1 odźwierny, 1 nadzorca, 1 nadzoreczyni i odpowiednia liczba dozorców i dozoreczyn. Resztę wszystkich ubikacyj zajmują chorzy. Nie ma więc miejsca dla Dyrekcji która jest duszą całego zakładu, nie ma miejsca dla Zarządu, a bez tych dwóch czynników nie ma zakładu dla chorych.

Zakład Kulparkowski potrzebuje 1) pomieszkanie dla dyrektora zakładu; 2) sali posiedzeń; 3) pomieszkań dla rządcy i kasyera; 4) ubikacji na kasę i kancelaryę t. j. protokół, ekspedytura, archiwum; 5) sali przyjęcia; 6) pomieszkania dla woźnego.

Projektowany przez dyrekcję budowniczą budynek piętrowy zawierający ubikacji na dole 19 na piętrze 15, odpowiada tym wymogom, lecz Komisji budżetowej zdawało się, aby na teraz tego projektu zaniechać, pokąd się nie pokaże czyli budynki folwarczne na ten cel przeistoczyć się mogące z mniejszym nierównie kosztem, nie mogą zastąpić projektowanego domu administracyjnego.

Nadkosztorysowe roboty przy budowach przez Wysoki Sejm uchwałą z dnia 14. Stycznia 1874 zatwierdzonych wynoszą sumę 20.054 zł. w. a. Jakkolwiek ubolewać należy, że właśnie brak dokładnych szczegółowych planów i kosztorysów sprowadza ciągle zamęt w uchwalonych prelininarzach i wywołuje potrzebę dodatkowych kredytów, wszelako przedłożone kosztorysy dodatkowych robót usprawiedliwiają te nadwyżki: I tak:

1) W budynku głównym, dodatkowe roboty murarskie, kamieniarskie, szklarskie i blacharskie zwiększają ogólny koszt o 7.847 zł. 21 ct.

Niektóre roboty murarskie i kamieniarskie, jak murowanie kanałów, kaloryferów dla wprowadzenia świeżego powietrza, schody kamienne do wejść zewnętrznych, galerya kamienna do wschodów głównych nie były pierwiej przewidziane, ani kosztorysem objęte, a teraz okazały się niezbędne. Przy robotach blacharskich pokrycie sygnaturki blachą miedzianą, wystawienie krzyża i dzwonka nie były objęte przeszłorocznym prelininarzem wydatków. Trudniejsze konstrukcyje niektórych robót stolarskich nie przewidziane w kosztorysie wpłynęły również na podwyżkę odnośnej pozycyi.

2) W budynku ekonomicznym roboty dodatkowe wywołane zostały zmianą umieszczenia pralni zamiast w suterenach i tylnem piętrze, po nad piwnicami budynku ekonomicznego, przez wysokość dwóch pięter. Komisya lekarska uznała wadliwość projektowanej i w dawniejszych kosztorysach objętej pralni, dla niskich sufitów, szczupłości miejsca i szkodliwego działania pary na zdrowie praczek.

Przez te zmiany uzyska się więcej światła i lepszą wentylację i pralnią da się teraz urządzić z większą wygodą dla służby zakładu.

W następstwie tych zmian nie uniknionych i przez Komisję biegłych zaleconych okazała się potrzeba różnych przeistoczeń, które tu wyliczać byłoby rzeczą nużącą.

Przy tej rubryce podnosi się koszt ogólny na sumę 5.767 zł. 61 1/2 ct.

3) Uchwałą w roku 1871 obciążto jedną trzecią część łazienek i pozwolono tylko na budowę 2/3, które też wykonane zostały.

Dla uchylenia wilgoci w tej części budynku, która ciągle na wyziewy pary i na zamakanie narażoną będzie, okazała się potrzeba dodatkowych ku uchyleniu wilgoci prowadzących robót, jako to: belkowanie żelazne między piętami, schody żelazne, posadzka asfaltowa, wysklepienie ceglane między żelaznemi balkami, dwa kociołki parowe cylindrowe w celu ogrzewania wody do kąpieli. Te kosztorysem nieobjęte dodatkowe roboty podniosły wydatek na tę rubrykę o 3.308 zł. 2 ct.

4) Projektowana na wstępie dobudowa jednej sali na obu bokach skrzydeł w ich dalszem przedłużeniu, o czem wyżej obszerniejsze dano wyłuszczenie, wywołuje zmianę korytarzy przejazdowych między pawilonami a łazienkami i budynkiem ekonomicznym. Roboty te wynoszą według dodatkowego kosztorysu 1.119 zł. 69 1/2 ct.

5) W roku 1873/4 preliminowano na dziedzińce, bruki, ścieki kamienne, chodniki i makademizowania połowę sumy kosztorysowej 23.317 zł. 17 ct t. j. kwotę 11.658 zł., co przyzwolono uchwałą 14. Stycznia 1874. Gdy sumą powyższą nie pokryto całkowitej potrzeby, a wszystkie przestrzenie dziedzińców między budynkami muszą być do porządku doprowadzone, przeto okazała się potrzeba dodatkowego kredytu, który według kosztorysu wynosi 5.829 zł. 25 ct. Tym tedy wywodem uznaje się suma nadkosztorysowa 20.054 zł. 95 ct. za usprawiedliwioną.

O stanie budowy przedstawia komisya budżetowa następujące sprawozdanie:

Budynek główny i 1/3 część pawilonów w robotach murarskich, ciesielskich, stolarskich, ślusarskich, szklarskich i lakierniczych zbliża się do zupełnego ukończenia, niektóre tylko części potrzebują co do okien i drzwi uzupełnienia, co nastąpi najpóźniej w Grudniu b. r., ponieważ przedsiębiorcy mają termin pokończenia wszystkich robót najdalej w Grudniu b. r. Pozostaje jeszcze położenie podłóg, urządzenia wychodków, wind, zaprowadzenie ogrzewania, wentylacji i oświetlenia, co według sprawozdania z czynności Wydziału krajowego na r. 1874 na stronie 96 w ciągu zimy b. r. ma być rozpoczęte a i do końca Czerwca 1875 dokończone.

Budynek ekonomiczny i łazienki znajdują się w tem samym prawie stadium budowy, jak gmach główny. Pozostają jeszcze do uskutecznienia wewnętrzne urządzenia, ustawienie maszyn, kotłów parowych, urządzenie pralni, co również do końca Czerwca 1875 ma być do skutku doprowadzonym.

Czy zakład ten w r. 1875 będzie zupełnie ukończonym i na użytek publiczny oddanym, trudno osądzić, i więcej jest usprawiedliwionem powątpiewanie, iż otwarcie zakładu w roku 1875 jeszcze nie nastąpi.

Przystępując do sformułowania wniosków, Komisya budżetowa przyjmuje następujący preliminarz:

1) Na rozszerzenie i zakończenie gmachu głównego po bokach obu pawilonów wraz z traktem dla furjatów (szałowych)	150.740 zł. — ct.
2) Na wystawienie trapiarni i prosektorium	7.000 „ — „
3) Na wystawienie zabudowań gospodarskich	6.000 „ — „
jednak z tem zastrzeżeniem, aby zabudowania te służyły wyłącznie celom Domu obłąkanych.	
4) Na koszta wewnętrznego urządzenia	30.000 „ — „
5) Na koszta dalszego prowadzenia budowy na rok 1875	7.500 „ — „
6) Dodatkowy kredyt na nadkosztorysowe roboty	20.054 „ — „
razem	<u>221.294 zł. — ct.</u>

i wnosi na udzielenie kredytu do wysokości 221.294 zł.

Mając na uwadze dotychczasowe doświadczenie w prowadzeniu tej budowy, wnosi Komisya budżetowa na wykonanie nowych budowli w drodze przedsiębiorstwa.

Co do pozycji 5) sprawozdania Wydziału krajowego względem restauracji budynków folwarcznych kosztem 5.000 zł. Komisya budżetowa mając na widoku obrócenia tych budynków po ich przeistoczeniu i przebudowaniu na dom administracyjny, wnosi na wykreślenie tej pozycji i wezwanie Wydziału krajowego do przedłożenia w tym celu planów i kosztorysów na najbliższej sesyi sejmowej.

Co do finansowej strony Komisya budżetowa nie zgadza się z projektowaną spłatą pożyczki 61.911 zł. funduszowi domestykalnemu i z zastąpieniem tej sumy inną pożyczką, jużto przez sam wzgląd na tanióść pożyczki z funduszu domestykalnego, jużto dla tego, że nie zachodzi obawa, aby pożyczka ta z funduszu domestykalnego mogła być tak prędko wypowiedziana.

Co do żądanego usprawiedliwienia przekroczenia budżetu prostuje Komisya budżetowa zapatrywanie Wydziału krajowego, iż usprawiedliwienie przekroczenia należy do zamknięcia rachunkowego. Komisya budżetowa prostuje także cyfry dodatkowego kredytu.

Wysoki Sejm uchwałą z dnia 14. Stycznia 1874 uchwalił w budżecie na rok 1874 na budowę domu obłąkanych sumę 125.000 zł. Z tej sumy uchwalonej znalazła pokrycie tylko suma 93.095 zł. Wydział krajowy żąda dodatkowego kredytu 31.900 zł. Nadto na r. 1874 spłacił Wydział krajowy z udzielonej mu pożyczki z funduszków samoistnych a mianowicie funduszowi kultury krajowej kwotę 28.485 zł., zaś funduszowi szkoły kucia koni w kwocie 42.333 zł. 50 ct. czyli razem 80.818 zł. 50 ct. a gdy w rubryce VI. funduszu krajowego na rok 1874 na ten cel w kwocie 23.706 zł. przeznaczonego pozostała tylko reszta 16.746 zł. przeto po potrąceniu od sumy 80.818 zł. 50 ct. pozostałej reszty 16.746 zł. pozostaje suma 64.072 zł., której pokrycia domaga się również Wydział krajowy.

Komisya budżetowa stawia względem udzielenia dodatkowego kredytu na rok 1874 sumę 95.977 zł. 50 ct. odpowiednie wnioski.

Na amortyzację i oprocentowanie udzielonego kredytu w sumie 221.294 zł. wnosi Komisya budżetowa ustawienie w budżecie na rok 1875 w przybliżeniu sumy 20.000 zł.

Po tem sprawozdaniu przedstawia Komisya budżetowa załączone wnioski pod $\frac{1}{2}$. pod uchwałą Wysokiej Izby.

H. Wodzicki w. r.
przewodniczący.

Dr. Ignacy Kamiński w. r.
sprawozdawca.

UCHWAŁA.

Z dnia Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

1) Udziela na budowę Domu obłąkanych w Kulparkowie dodatkowego kredytu na rok 1874 w sumie 95.977 zł. 50 ct. i poleca pokryć kwotę tę częścią pozostałości z rachunków na rok 1873 wynoszącej 260.708 zł. 55 ct.

2) Sejm przyzwala na wykończenie budowy domu obłąkanych w Kulparkowie i przeznacza na ten cel sumę 221.294 zł.

Budowle nowe mają być wykonane w drodze przedsiębiorstwa.

3) Sejm upoważnia Wydział krajowy do użycia na ten cel aktywów pożyczki z r. 1873 a w razie potrzeby do zaciągnięcia pożyczki.

4) Na uprocentowanie i umorzenie tej pożyczki wstawia Sejm w budżecie na rok 1875 w przybliżeniu sumę 20.000 zł.

5) Sejm wzywa Wydział krajowy do przedłożenia planów i kosztorysów na najbliższej sesyi Sejmowej względem przeistoczenia i przebudowania budynków folwarcznych na dom administracyjny.
